

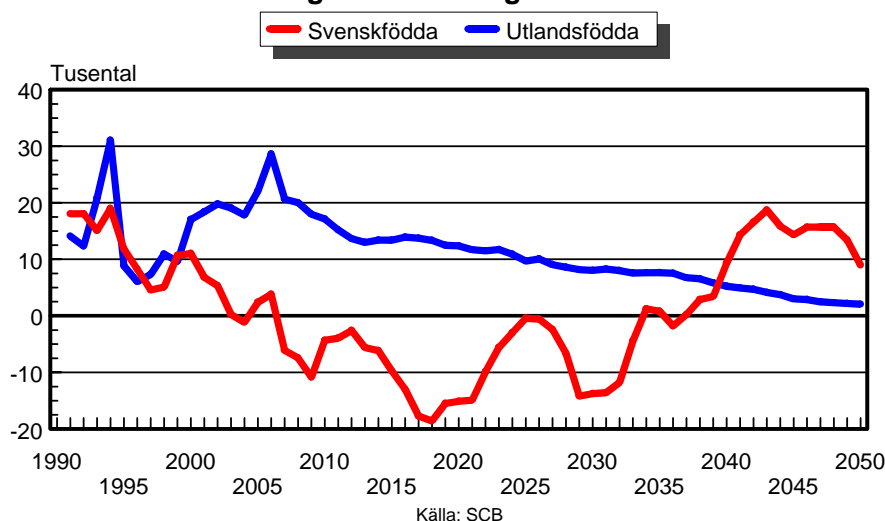
Utrikesfödda på arbetsmarknaden

Inledning

Sverige har blivit ett alltmer mångkulturellt samhälle. Omkring 18 procent av befolkningen i åldern 16-64 år är född i något annat land. Syftet med denna sammanställning är att belysa situationen på arbetsmarknaden för utrikesfödda samt att ge en kort sårredovisning av de nyanlända arbetsökande som är inskrivna på Arbetsförmedlingen. Den demografiska omvälvningen på arbetsmarknaden kommer att bli stor framöver då många kommer att lämna arbetslivet för pension samtidigt som den utlandsfödda befolkningen i aktiv ålder fortsätter att växa.

Sammantaget blir tillväxten av den aktiva befolkningen liten under de kommande 20 åren. De inrikes födda i åldern 20-64 år kommer att minska stadigt och hela tillskottet till denna del av befolkningen kommer att utgöras av utrikesfödda.

Förändring av befolkning i åldern 20-64 år

Under de senaste åren har antalet nyanlända invandrare ökat påtagligt och om denna ökning fortsätter under kommande år kommer tillväxten av utrikesfödda att bli större än vad dagens demografiska prognoser anger. Det innebär också att andelen utrikesfödda av den aktiva befolkningen kommer att växa stadigt och att gruppen därigenom blir allt viktigare för att möta behoven på arbetsmarknaden och att den skulle kunna vara en garant för att välfärdssystemen fungerar väl i framtiden.

Utvecklingen av arbetskraften och sysselsättningen kommer alltså allt tydligare att kopplas till hur pass väl integrationen av utlandsfödda på arbetsmarknaden fungerar. Det gäller inte minst att ta vara på de nyanlända invandrarna och en väsentlig uppgift blir att se till att de kan komma in på arbetsmarknaden så snabbt som möjligt. Flera prognoser uttrycker farhågor

2007-10-09

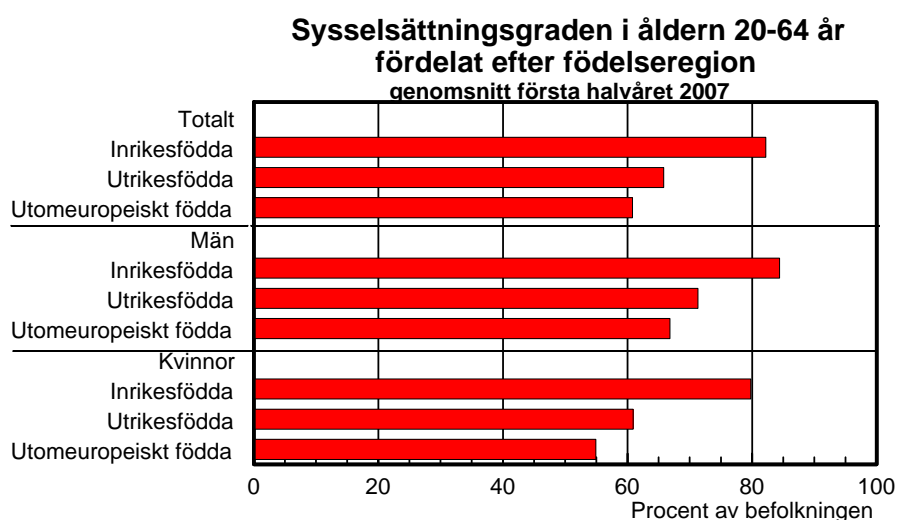
över att tillgången på arbetskraft kan komma att bli för knapp för att trygga en stark ekonomisk tillväxt. Växande rekryteringsproblem för arbetsgivarna kan leda till löneinflation och detta skulle driva upp räntenivån vilket i slutändan skulle ge en lägre ekonomisk tillväxt. Detta gör det förstås svårare att upprätthålla de sociala trygghetssystemen och ökar risken för utflyttning av företag.

Utrikesfödda på arbetsmarknaden

De utrikesföddas etablering på arbetsmarknaden har inte fungerat tillfredsställande under de senaste åren. Många utredningar har försökt fastställa orsakerna till detta men inget enkelt svar finns, och därmed har ingen enkel lösning fastställts. Orsaker som pekats ut är bland annat frågor som är kopplade till arbetsmarknadspolitiken men också frågor som är av utbildningskaraktär och inte minst attitydfrågor.

Sysselsättning

Skillnaden i deltagandet i arbetslivet mellan inrikesfödda och utrikesfödda är stor. Under första halvåret 2007 uppgick sysselsättningsintensiteten till 82 procent för inrikesfödda i åldrarna 20-64 år jämfört med 66 procent för samtliga utrikesfödda och drygt 60 procent för utomeuropeiskt födda. Sysselsättningsgraden för utrikesfödda som varit kortare tid än fem år i Sverige uppgick till cirka 50 procent 2006 och variationen är stor inom gruppen.

Källa: SCB

Sysselsättningsgraden är särskilt låg för kvinnor födda utanför Europa. Deras sysselsättningsgrad uppgick under det andra halvåret 2007 till endast 55 procent jämfört med 67 procent för männen. Detta visar att

2007-10-09

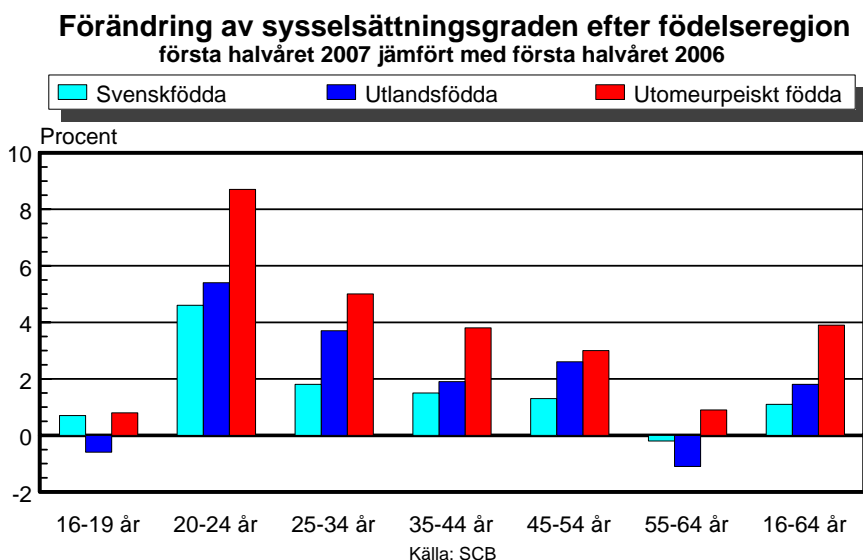
sysselsättningspotentialen är stor bland de utrikesfödda och det gäller framförallt för utomeuropeiskt födda och i synnerhet kvinnorna. Om de utrikesfödda skulle ha samma sysselsättningsgrad som svenskfödda skulle detta ge cirka 150 000 fler sysselsatta.

För att komma in på arbetsmarknaden krävs vanligen för nyanlända invandrare att de lär sig svenska och ibland behöver deras utbildning kompletteras. Ett dilemma är att många av de nyanlända invandrarna har en kort utbildningsbakgrund, det vill säga högst grundskoleutbildning. För dessa krävs ofta ordentliga utbildningsinsatser innan de är färdiga att gå ut på den svenska arbetsmarknaden. Allt detta sammantaget talar för att sysselsättningsgraden även framöver kommer att vara lägre än för svenskfödda, men en ambition bör vara att minska gapet.

Efterfrågan på arbetskraft har förstärkts kraftigt under det senaste året, varvid sysselsättningen ökat kraftigt och arbetslösheten minskat. Denna utveckling har påverkat alla grupper på arbetsmarknaden positivt, i olika utsträckning. Sysselsättningen har ökat kraftigare för utrikesfödda än för svenskfödda och det gäller i synnerhet för utomeuropeiskt födda. Sysselsättningsintensiteten ökade med starka 4 procentenheter för utomeuropeiskt födda i åldern 16-64 år under första halvåret 2007 jämfört med drygt 1 procentenhet för svenskfödda.

Däremot ökade sysselsättningen svagare hos personer födda i Europa, vilket hänger samman med en svag utveckling av sysselsättningen hos födda i Norden utom Sverige. Det beror på en betydligt högre medelålder bland de nordiskt födda i befolkningen jämfört med befolkningen som är född utanför Norden och i synnerhet hos befolkningen som är född utanför Europa.

Förstärkningen av sysselsättningen är något starkare för kvinnorna än för männen när det gäller svenskfödda, medan motsatsen gäller för utrikesfödda och i synnerhet för utomeuropeiskt födda. Under första halvåret 2007 ökade sysselsättningsgraden med 5,6 procentenheter för utomeuropeiskt födda män mot 2,2 procentenheter för utomeuropeiskt födda kvinnor. Dessa siffror kan jämföras med 1 procentenhet för svenskfödda män och 1,3 procentenheter för svenskfödda kvinnor.

Sysselsättningen har ökat kraftigast för unga i befolkningen, 20-34 år, vilket gäller för såväl svensk- som utrikesfödda. Utrikesfödda och i synnerhet födda utanför Europa uppvisar dock en markant kraftigare sysselsättningsökning än svenskfödda oavsett ålder.

Arbetslöshet

Arbetslösheten minskar stadigt. Den procentuella nedgången av arbetslösheten var dock större för svenskfödda än för utomeuropeiskt födda under årets första halvår vilket sammanhänger med en betydligt kraftigare ökning av arbetskraften för utomeuropeiskt födda än för svenskfödda. Antalet utrikesfödda på arbetsmarknaden växer alltså snabbt vilket håller tillbaka arbetslöshetsminskningen, trots den goda sysselsättningsutvecklingen. Nedgången av arbetslösheten ligger för svenskfödda i hela åldersspannet 16-54 år medan nedgången av arbetslösheten för utlandsfödda och i synnerhet för utomeuropeiskt födda ligger i åldersintervallet 20-34 år.

En iakttagelse är att arbetslösheten för unga minskat mera för utrikes- än svenskfödda medan motsatt utveckling noteras för åldrarna 35-54 år. För de äldsta har arbetslösheten varit oförändrad för svenskfödda och ökat för utrikesfödda.

Skillnaden vad gäller utvecklingen av arbetslösheten mellan könen är liten för svenskfödda, medan den är mycket stor för utomeuropeiskt födda. Arbetslösheten för utomeuropeiskt födda män minskade med 3,3 procentenheter under första halvåret 2007 mot 0,8 procentenheter för kvinnorna.

2007-10-09

Sammantaget visar sysselsättningen och arbetslösheten att arbetsmarknaden förbättras kraftigt för alla men att förbättringen är större för utrikesfödda och särskilt för dem födda utanför Europa. Den underliggande utvecklingen att allt fler födda utanför Sverige träder in på arbetsmarknaden är mycket positiv och den utvecklingen förklarar också varför arbetslösheten inte minskat mer för i synnerhet utomeuropeiskt födda. Det är dock väsentligt att hålla i minnet att utrikesfödda fortfarande har en betydligt högre arbetslöshetsnivå än svenskfödda. Under första halvåret uppgick arbetslösheten till drygt 4 procent för svenskfödda jämfört med 13,6 procent för utomeuropeiskt födda.

Varför högre arbetslöshet?

Det finns många bakomliggande förklaringar till varför arbetslösheten är högre hos utrikesfödda än hos svenskfödda. Detsamma gäller varför sysselsättningsintensiteten är lägre. Orsaker som brukar pekas ut är diskriminering, bristande kunskap om utländska examina hos svenska arbetsgivare, bristande kunskap i svenska samt avsaknad av nätverk.

Det finns också andra förklaringar som inte alltid lyfts fram, exempelvis utbildningsbakgrund och det faktum att nyanlända invandare är på väg in på arbetsmarknaden, det vill säga befinner sig i samma situation som många ungdomar. Det är dock ett faktum att utbildningsnivån är av stor betydelse för sannolikheten att få en permanent lösning på arbetsmarknaden oavsett födelseland. Vi vill därför redogöra för situationen för de utrikesfödda.

Utbildning

Förgymnasialt utbildade

Ju kortare utbildning man har desto större är risken för arbetslöshet och utslagning från arbetslivet. Bland de utomeuropeiskt födda i befolkningen har en betydligt större andel enbart förgymnasial utbildning jämfört med inrikesfödda, 28 procent jämfört med knappt 20 procent. Andelen för hela gruppen utrikesfödda uppgår till drygt 25 procent. Skillnaden mellan inrikesfödda och utomeuropeiskt födda är störst i åldersintervallet 20-44 år.

Svenskfödda har en betydligt lägre arbetslöshet inom samtliga utbildningsgrupper, men skillnaden är minst bland dem som enbart har en förgymnasial utbildning. Under första halvåret 2007 uppgick arbetslösheten bland inrikesfödda med förgymnasial utbildning till 7,4 procent mot 19,1 procent bland utomeuropeiskt födda. En förklaring till den högre arbetslösheten kan vara att inslaget av yngre, 20-44 år, det vill säga de som är på väg in på arbetsmarknaden är mycket större bland de utrikesfödda än bland de svenskfödda. Arbetslösheten har dock minskat och det gäller i synnerhet för utomeuropeiskt födda vilket kan förklaras av att ålderssammansättningen är olika mellan grupperna.

2007-10-09

Oavsett födelseregion är sysselsättningsgraden bland de med högst förgymnasial utbildning mycket låg, 52 procent för inrikesfödda och 41 procent för utomeuropeiskt födda. Sysselsättningen har dock ökat under 2007, vilket nästan enbart skett bland utomeuropeiskt födda. Det kan bero på att gruppen utomeuropeiskt födda är yngre.

Den viktigaste slutsatsen är att en kort utbildningsbakgrund leder till en sämre situation på arbetsmarknaden jämfört med grupper som har en längre utbildning i bagaget, oavsett var man är född. Detta är en av förklaringarna till att utomeuropeiskt födda har en svagare förankring på arbetsmarknaden än svenskfödda.

Gymnasialt utbildade

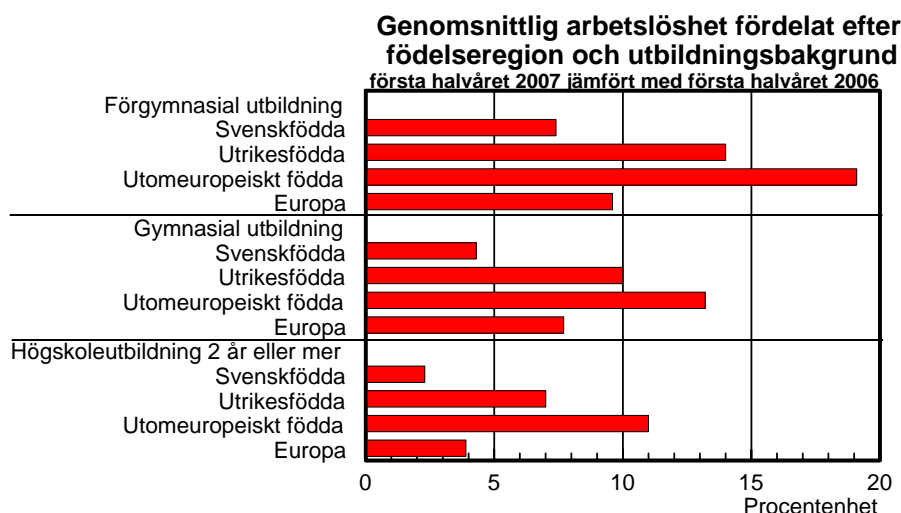
En annan skillnad mellan inrikes- och utrikesfödda är att inslaget av gymnasieutbildade är större bland svenskfödda. Denna skillnad är som störst mellan inrikes födda och utomeuropeiskt födda. Även för gymnasieutbildade har sysselsättningen ökat påtagligt under det senaste året, men ökningen är starkast för utomeuropeiskt födda.

Däremot är gapet i sysselsättningsgrad fortfarande stort. Inrikes föddas sysselsättningsintensitet för gymnasieutbildade uppgick till 82 procent under första halvåret 2007 mot 65 procent för utomeuropeiskt födda. Arbetslösheten har minskat, men nedgången är förhållandevis liten bland utomeuropeiskt födda. Detta sammanhänger med att det skett en kraftig ökning av utbudet av arbetskraft inom denna grupp. Skillnaden i arbetslöshetsnivå är mycket stor mellan inrikesfödda och utomeuropeiskt födda. Under första halvåret 2007 uppgick arbetslösheten till 4,3 procent bland inrikesfödda mot 13,2 procent för utrikesfödda.

Slutsatsen blir att arbetsmarknaden förstärkts påtagligt för gymnasieutbildade och förbättringen är särskilt påtaglig för utomeuropeiskt födda. Dock är skillnaden i arbetsmarknadssituation mellan svenskfödda och utomeuropeiskt födda betydligt större än bland korttidsutbildade. I denna grupp kan skillnaden bero på en mängd faktorer. En är att många utlandsfödda är på väg in på arbetsmarknaden, men här finns också andra orsaker som bristande kunskap om utländska utbildningar, brister i det svenska språket, diskriminering med mera.

2007-10-09

Källa: SCB

Eftergymnasialt utbildade

Den bästa situationen på arbetsmarknaden brukar eftergymnasialt utbildade ha. Sysselsättningen har ökat påtagligt under det senaste året för denna grupp, vilket är giltigt för såväl svenskfödda som europeiskt födda och utomeuropeiskt födda. Även inom denna grupp är uppgången starkast för utomeuropeiskt födda. Sysselsättningsgraden är mycket hög eller närmare 90 procent för svenskfödda jämfört med 85 procent för europeiskt födda och 70 procent för utomeuropeiskt födda.

Arbetslösheten har minskat oavsett födelseregion men fortfarande är skillnaderna mellan svenskfödda och utrikesfödda betydande. Arbetslösheten bland svenskfödda med en eftergymnasial utbildning uppgick till endast 2,3 procent under första halvåret 2007, vilket kan jämföras med 11 procent för utomeuropeiskt födda. Nedgången av arbetslösheten har hållits tillbaka av en kraftig ökning av arbetskraftsutbudet vilket skett för såväl svensk- som för utrikesfödda. Denna grupp har alltså den starkaste förankringen på arbetsmarknaden oavsett födelseregion och det är också en grupp som dragit stor nytta av förbättringen på arbetsmarknaden under de senaste åren. Å andra sidan är skillnaden mellan svenskfödda och utomeuropeiskt födda störst inom denna grupp avseende sysselsättning och arbetslöshet. Detta är inte lätt att förklara. Givetvis är de utrikesfödda på väg in på arbetsmarknaden i större utsträckning än inrikesfödda men här spelar med stor sannolikhet också bristande kunskap om utländska examina in. Andra faktorer kan vara bristande kunskaper i svenska och diskriminering. Ytterligare en faktor som skiljer svensk- från utlandsfödda är hur upparbetade nätverk man har. Nätverken spelar en stor roll i sannolikheten att hitta en väg in på arbetsmarknaden.

2007-10-09

Inskrivna på Arbetsförmedlingen

Antalet arbetslösa som är inskrivna på Arbetsförmedlingen har minskat kraftigt hittills i år. Nedgången är procentuellt sett kraftigast för svenskfödda och i synnerhet för dem med en eftergymnasial utbildning. När det gäller utomeuropeiskt födda är nedgången mindre och koncentrerad till gymnasialt- och eftergymnasialt utbildade. En motverkande kraft när det gäller utomeuropeiskt födda är att nedgången av nyinskrivna varit betydligt mindre än för svenskfödda, vilket antas vara en effekt av att utbudet av arbetskraft ökat mera för utrikesfödda.

Det finns också annat som skiljer svenskfödda och utrikesfödda åt. Minskningen av antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program har varit större för svenskfödda än för utrikesfödda, vilket är en effekt av att utrikesfödda har en hög prioritet inom arbetsmarknadspolitiken. Antalet inskrivna på Arbetsförmedlingen som är arbetslösa eller i åtgärder har minskat tydligt oavsett födelseregion. Nedgången är dock minst för födda i Afrika, Mellanöstern och Turkiet.

De som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen har en utbildningsprofil som ger en överrepresentation av korttidsutbildade. Totalt finns drygt 425 000 svenskfödda inskrivna på Arbetsförmedlingen varav 26 procent hade enbart förgymnasial utbildning. Antalet inskrivna utrikesfödda uppgick till nästan 150 000 personer varav 31 procent hade enbart förgymnasial utbildning. Drygt 90 000 av dessa var födda utanför Europa och av dessa hade drygt 40 procent förgymnasial utbildning. Det innebär att nästan 30 procent av befolkningen födda utanför Europa med enbart förgymnasial utbildning var inskrivna på Arbetsförmedlingen.

En annan tydlig tendens är att arbetssökande inskrivna på Arbetsförmedlingen med någon form av arbete minskat. Det rör sig om arbetssökande som är deltidsarbetslösa, har ett timvikariat eller har en tillfällig anställning. Denna minskning står de svenskfödda för medan inskrivna utomeuropeiskt födda med vissa typer av arbete ökat. Detta är en avspeglning av att arbetsmarknaden förstärkts och att många födda utanför Sverige är på väg in på arbetsmarknaden. Denna utveckling är i grunden positiv men om efterfrågan på arbetskraft skulle vika är det dessa grupper som först drabbas. Det vanliga är annars att grupper med lösare anknytning till arbetsmarknaden övergår till mer permanenta lösningar ju mer högkonjunkturen mognar.

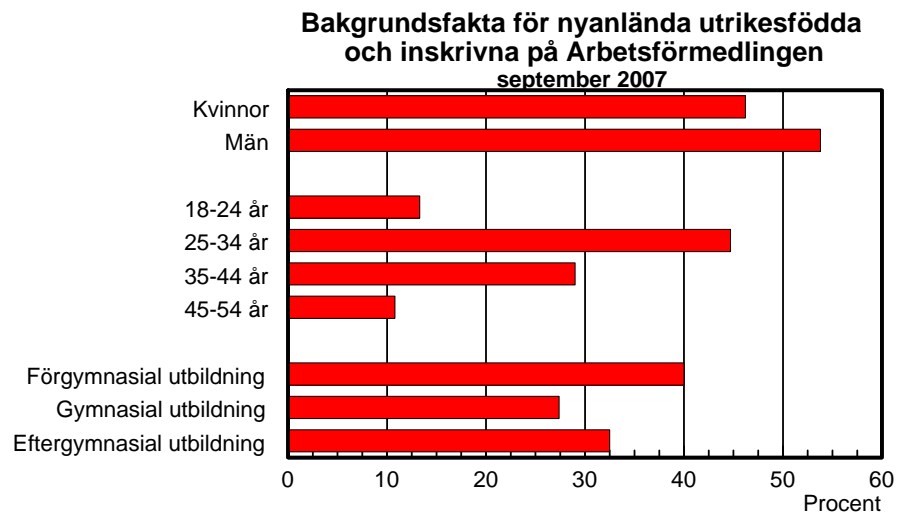
Nyanlända invandrare

Det finns idag 26 000 inskrivna på Arbetsförmedlingen som är födda utanför EU och har anlänt till Sverige under de tre senaste åren. Mediantiden i Sverige för dessa är cirka 9 månader. 33 procent (8 500), en relativt stor andel, har en akademisk utbildning, 27 procent (7 500) har en

2007-10-09

gymnasieutbildning och 40 procent (10 000) har grundskoleutbildning. Gruppen är förhållandevis ung, medianåldern är cirka 32 år och endast 3 000 är äldre än 44 år. Asien är det vanligaste födelseregionen då 14 000 är födda där. 14 000 är män och 12 000 är kvinnor.

Källa: AMS

Sammantaget kan man konstatera att flera tusen har en inriktning mot yrken där det finns en stor efterfrågan på arbetskraft, till exempel högskoleutbildade personer inom hälso- och sjukvård, kvalificerade yrkesarbetare inom industri- och byggnadsverksamhet, exempelvis byggnadsingenjörer, svetsare, fordonsmekaniker och elektriker. Det finns också bland denna grupp nyanlända arbetssökande lastbilsförare, och forskollärare.